
A, Á

aba (régí) (A szó arab-török eredetű szó, valószínűleg délszláv úton került hozzánk.) Különféle színű és minőségű török posztó. A 18. században silányabb fehér posztó.

abafinál (népi) Jól megver, megvesz-szöz.

abajdoc (régí, népi) [szláv?] **1.** Vegyes, kevert; *abajdoc búza*. Mint főnév: kevert, szemetes gabona. **2.** (átvitt) Zagyvalék.

abajgat (népi) Zaklat, nyugtalanít, kerget.

abál, abáll (népi) **1.** Abárol. **2.** (átvitt) *Összeabál*: Hevenyében összeszekotyvaszt, összevissza hány.

abaposztó (régí, népi) Házilag készített posztó. Erdélyben; felsőruhák készítésére használják.

abár|lé (népi) Víz, amelyen a hurkát, kolbászt megabárolják.

abárol (népi) [szláv] **1.** Félig megfőz (húst, szalonnát); fonnyaszt, köveszt. **2.** A fővő levest keveri, fölét leszedi.

abbé (idegen) [francia] A kereskedelmi latin *abbas*-ból. Francia világi pap.

abdál (népi) *Összeabdál*: Összeszed, összetákol, összevarr.

abituriens (idegen) [latin] Aki a középiskolát elvégezte, érettségít tesz.

abonál (idegen) [latin] **1.** Előfizet vmely lapra. **2.** Helyet bérel (színházban).

abonens (idegen) [latin] **1.** Előfizető. **2.** Bérlő (színházban).

abrak [szláv] A szálás takarmánynál jobb növényi táplálék állatok szá-

mára. A régi nyelvben emberi ele-delt is jelentett, különösen a cse-lédségnek adott eledelt.

abrakos (régí) Akit etetnek, élelem-mel ellátnak: *vkinek abrakosa*.

ábráz¹ (régí) *fn* [szláv] Alak, forma, arc, kép.

ábráz² (régí) *ige* Alakít, formál. Mind a két jelentésben kihalt a mai nyelvből, csak a tovább képzett *ábrázat, ábrázol* alakok maradtak meg.

abriktol (idegen) [német] *Abrichten*. A katonai nyelvben használt szó: kiképez, kitanít.

abrosz (régí) Föld *abrosz*: térkép.

abszencia (idegen) [latin] Távollét. Mulasztás.

acél (régí) A népies tűzszerszámok: acél, kova, tapló.

acintos (népi) Kemény, erős; *acintos búza*: jófajta, kitűnő búza.

acsa ÁLLATTAN A szitakötő népies neve.

acsarkod-ik, acsarog (népi) Vki ellen áskálódik; *agyarkodik*.

ácsingóz-ik (népi) Nagyon vágyako-zik, sóvárog vmi után.

ácsong (népi) Álldogál, ácsorog.

ácsori (népi) Álldogáló, ácsorgó, bá-méskodó. Ikerszó: *ácsori-vicsori*: vigyorgó.

ácsorít (régí) Vicsorog. *Fogát ácsorítja* annyit mint: vicsorítja.

ácsorog (régí) *Vmire ácsorog* vágyó-dik vmire, törekszik vmit megsze-rezni.

ádáz-ik (régí) Megdühödik; *megádá-zik*.

adiátus (idegen) [latin] Segéd, vki mellé rendelt segítő tisztviselő, hadsegéd.

adrezzál (idegen) [francia-német] **1.** Címez (levelet). **2.** (átvitt) Vki-hez intéz (szót, beszédet).

adtáz (népi) Szitkozódik, átkozódik, másokat szidalmaz.

áer, ajer (régí) [latin] Levegő; a nép nyelvében néhol még ma is él; *hűvös az ájer*.

affiliál (idegen) [latin] Hozzácsatol, hozzávesz; *üzletet affiliál*: a magáéhoz csatol.

áfium (régí) [török] Az ópium régi magyar elnevezése.

agancsár (nyelvújítási) A szarvasbogar elnevezésére csinált szó; ma már nem használatos.

ágas (népi) Szétágazó végű rúd; szerszámtartó v. köcsögtartó.

ág-bog A régi nyelven annyi mint: ágazat, sűrű ágak.

ágencia (idegen) [latin] Ügynökség.

agenda (idegen) [latin] Elintézní, elvégezni való dolgok; a könyv, amelybe ezeket feljegyzik.

ágens (idegen) [német, latinos alakban] Ügynök, megbízott.

agentúra (idegen) [latin] Ügynökség.

agg (népi) Aggódik; törődik vmivel, gondol vmire.

agg, agg-ik (régí) Öregszik, megvé-nül.

agglant (régí) Ostoba, együgyű vén ember.

agg|né, agg|nő (régí) Öregasszony, vénasszony. *Aggnőbeszéd, aggnőrege*: üres fecsegés.

agg|néi, aggnői (régí) Vénasszonyos.

agnosz|kál (idegen) [görög] Felismer; ismeretlen halott kilétét megállapítja.

agg|szó (régí) Fecsegés, beszélgetés, pletyka; *aggszót kovácsoljunk*: beszélgessünk.

agy A régi nyelvben koponyát jelentett, csak a nyelvújítás korában kezdték *agyvelő* helyett is használni.

agy|szék (népi) Az ágynemű tartására szolgáló állvány.

agy|törő (régí) Házasságtörő.

agy¹ (régí, átvitt) fn Származás: *igaz ágyból való*.

agy² (népi) ige Kévéket cséplés vagy nyomtatás alá a szérűre tereget, elrendez.

agyal (régí, népi) A népnyelven *le-agyal, megagyal vkit*: agyba-főbe ver.

ágyal *Megágyal*: megágyaz, ágyaz.

agyarkod-ik (Az *agyar* szóból származik.) Eredeti régi jelentése: fogait csikorgatja.

agyas (régí) **1.** Makacs. **2.** Okos, ötletes.

ágyas|ház (régí) Hálószoba, háló.

agyaskod-ik (régí) **1.** Makacskodik. **2.** Okoskodik.

agyatlan (régí) Ostoba, buta.

agyaz (régí) Megver, elver.

ágyús (régí) **1.** A régi nyelvben: kézműves. **2.** Később és ma is: ágyúval ellátott, ágyúval foglalkozó személy.

ahajt (népi) Azonnal, rögtön.

áhitatlan (régí) Nem áhítatos.

áhitatosság (régí) **1.** Vágyódás. **2.** Ájtatosság.

aj¹, áj¹ (régí) fn Völgy, hegyszakadék.

aj², áj² (régí) ige **1.** Bevés, rovatköl. **2.** A műszaki nyelvben felújították: bevésés.

áj³ (népi) ige Az *ásni*, mint tájszó a Dunán túl több helyen él. A régi nyelvből kihalt.

áj⁴, ájó (régí, népi) fn Ék vagy félhold alakú jegy az állat fülén; *jobb füle ájos*.

ajang (népi) **1.** Restell, szégyell vmit. **2.** Kétkelkedik.

ajánlat (régí) A régi nyelvben annyi mint: áldozat.

ajjal-bajjal Nagy nehezen, keserve-sen.

ajnároz (népi) Dédelget, ápolgat vkit.

ajók, ajóka (nyelvújítási) A 19. század közepén a *szardella* magyartására

- ajánlott szó; csak étlapokon és árjegyzékekben fordul még néha elő.
- akációs** (népi) Akadékoskodó, gánccsokodó.
- akadályos** (régí) Nehéz, vesződéses.
- akadékoz** (régí) Akadályoz.
- akantusz** (idegen) [latin] 1. NÖVÉNYTAN A forró földöv és a Földközi tenger mellékén termő növény. 2. A görög építészetben használt díszítés; *stilizált akantuszlevél*.
- akcsa** (régí) [török] Egy régi aprópénz neve.
- akkurátos** (népi) [latin] Pontos, rendes, gondos; *nagyon akkurátos ember*.
- akna** (régí) 1. A hordó nyílása. 2. Kémény.
- ákovita** (népi) A latin *aqua vitae*-ből (az élet vize) származó népies neve a pálinkának.
- akribia** (idegen) [görög] A legapróbb részletre kiterjedő pontosság.
- alá|való** (régí, átvitt) Alsóbb rangú; *alávaló szolgálak, alávaló disznópásztor*.
- alabárd** (idegen) [olasz] Régi, a 14. században használt szűrő és vágó fegyver.
- alabor** (idegen) MŰSZAKI Fékező, féksaru.
- alafa** (régí) [török] 1. Kiszabott étel, élelem. 2. Fizetés, zsold.
- alag-** A 18. század végén csinálták ezt a szót olyan összetételek számára, amelyek vmely földalatti építményt jelentenek; *alagcső, alagcsövezés, alagzor, alagút*.
- alagya** (nyelvújítási) A 18. század végén az elégia magyar elnevezéseként kezdték használni, de nem terjedt el.
- alak** (régí) 1. A régi nyelvben jelentése: baba, báb, álarc, és mint kedveskedő kifejezést használták: *szép alakom, édes alakom*. 2. Csak
- a 18. század végén Kazinczy kezdte mai jelentésében a *forma* helyett használni. Ma csak ebben a jelentésen él.
- alakor** (népi) [román] A búzának egy ritkább faja (*triticum monococcum*).
- alajos** (régí) Álarcos; színész, komédiás, szemfényvesztő.
- alajos-ik** (régí) Komédiázik, szemfényvesztéssel foglalkozik.
- alamár** (népi) Lusta, lomha.
- alamizsnás** (régí) 1. Aki szívesen ad alamizsnát. 2. Későbbi használat: alamizsnagyűjtő szegények, rászorulók részére.
- alamódi** (régí) (Francia: *à la mode*.) A 18. században használt szó, anyni mint: divatos.
- alaputréta** (régí) (Olasz: *oglia putreda*.) Különféle húsféléből hagymával készült étel.
- alatt|való, alatta való** (régí) 1. Eredeti helyi jelentése: vmi alatt való. 2. (átvitt) Vki alá rendelt, alacsonyabb rangú; *alattvaló rendűek*.
- aláz** (régí) Meghódít, leigáz; *sok nemzeteket alázott*.
- áld** (régí) 1. A régi nyelven azt is jelentette: áldoz; *áldok teneked teheneket, áldozatokat áldjatok*. 2. Isten kegyelmét kéri vkire; *megáld* vkit.
- áldomás** (régí) 1. Annyi mint: áldás. 2. Ósrégi magyar szokás: nagy siker, győzelem, üzletkötés után tartott lakoma.
- áldozár** (nyelvújítási) (A 19. század közepén csinált, helytelenül képzett felesleges szó.) Áldozó pap.
- alét** (régí) Ájulásba készített vkit.
- alig** (régí) A régi nyelven ilyen jelentéssel is használták: *alig vagyok*: gyengének érzem magam, rosszul vagyok; *igen alig vagyok*: nagyon rosszul érzi magát.
- alít**¹ (régí, népi) *ige* Vél gondol, sejt.